

Sygn. akt I ACa 801/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 września 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Andrzej Struzik
Sędziowie:	SSA Hanna Nowicka de Poraj (spr.) SSO del. Paweł Czepiel
Protokolant:	sekr.sądowy Katarzyna Rogowska

po rozpoznaniu w dniu 24 września 2015 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa M. Ś. (1)

przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie (...)

o rentę

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 3 marca 2015 r. sygn. akt I C 1618/10

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od strony pozwanej na rzecz powódki kwotę 5 400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.**

SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Andrzej Struzik SSO del. Paweł Czepiel

I ACa 801-15

UZASADNIENIE

Powódka M. Ś. (1) domagała się od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...) 1) zasądzenia renty wyrównawczej w kwocie 5.010,02 zł miesięcznie począwszy od dnia 1 października 2010 r. w miejsce renty zasądzonej prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 21 stycznia 2000 r., sygn. akt I C 239/99 w kwocie 750 zł miesięcznie, płatnej z góry do 10 dnia każdego miesiąca, wraz z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w płatności którejkolwiek raty podwyższonej renty, począwszy od dnia doręczenia odpisu pozwu do dnia zapłaty, 2) zasądzenia na rzecz powódki kwoty 141.415,82 zł tytułem renty skapitalizowanej za okres od dnia 1 października 2007 r. do dnia

30 września 2010 r. wraz z odsetkami ustawowymi od dnia doręczenia odpisu pozwu do dnia zapłaty 3) zasądzenia kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego.

W uzasadnieniu powódka wskazała, że prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 21 stycznia 2000 r., sygn. akt I C 239/99 została zasądzona od pozwanego na jej rzecz renta w kwocie po 750 zł miesięcznie. Sąd ustalił wówczas, że pozwany ponosi odpowiedzialność za poniesioną przez powódkę szkodę z powodu niewykonania u niej obowiązkowych badań krwi i w efekcie nierozpoznania przez lekarzy szpitala im. G. N. w K. choroby wrodzonej – (...) Chorobę rozpoznano zbyt późno, bo dopiero w 11 miesiącu życia. Do leczenia włączono dietę nisko fenylalaninową, która winna być stosowana przez całe życie powódki. Z uwagi na późne wdrożenie leczenia, niemożliwym okazało się cofnięcie objawów neurologicznych. Powódki nie można pozostawić samej, bo ma niekontrolowane odruchy, miewa także napady padaczkowe, w związku z czym matka powódki musiała zrezygnować z pracy, gdyż bliskich powódki nie stać na wynajęcie opiekunki. Nie jest możliwe prowadzenie wspólnej kuchni dla osób zdrowych i chorych na fenylketonurię.

W ocenie powódki odpowiedzialność Skarbu Państwa została przesądzona opisanym wyżej wyrokiem. Powódka jest osobą niepełnosprawną

ze znacznym stopniem naruszenia sprawności organizmu uniemożliwiającym podjęcie zatrudnienia, wymagającą długotrwałej opieki innej osoby w związku

z ograniczoną możliwością samoistnej egzystencji. Powódka wymaga przygotowywania posiłków, zrobienia zakupów.

Nie zna wartości pieniędzy, nie ma poczucia czasu, próby używania przez nią mediów wiążą się

z ryzykiem, albowiem zapomina wyłączyć gaz lub prąd czy zakręcić wodę. Pozostaje w stałym leczeniu neurologicznym i psychiatrycznym z rozpoznaniem nasilonych zaburzeń emocjonalnych i zaburzeń u osoby upośledzonej umysłowo w stopniu znacznym; jest okresowo agresywna, ma liczne lęki, jest bezkrytyczna do swojego zachowania. Stan powódki nie rokuje poprawy.

W przeszłości cierpiała na ataki padaczkowe, w związku z czym podawane są jej leki przeciwpadaczkowe. Obecnie nadal występuje ich ryzyko przy wyższej temperaturze ciała. Powódka nie jest w stanie się uczyć w normalnym trybie, wymaga ciągłego nadzoru dla jej bezpieczeństwa.

W ocenie powódki pomiędzy uprawomocnieniem się wyroku w sprawie IC 239/99 a chwilą obecną nastąpiła **zmiana stosunków**, w rozumieniu art. 907 § 2 k.p.c. Ułynęło 10 lat, powódka obecnie ma 25 lat. Zmianie uległy stosunki, na podstawie których powódce przyznano rentę, leżące po jej stronie, jak

i obiektywne, takie jak znaczny wzrost kosztów utrzymania. Poza wspomnianymi okolicznościami dotyczącymi stanu zdrowia powódki i potrzeby stałej opieki, powódka wskazała, że ma zwiększone potrzeby rehabilitacyjne. Koszty rehabilitacji i żywienia z uwagi na jej wiek wzrosły. Chciałaby uczestniczyć w turnusach rehabilitacyjnych, jednak nie ma na to środków. Nadto od 2000 roku była wysoka inflacja, którą częściowo rekompensowały wysokie odsetki ustawowe. Opiekę nad powódką dalej sprawuje jej matka, która gdyby nie musiała przejść na emeryturę obecnie zarabiałaby nie mniej niż

2.000 zł. Dochodzona renta powinna pokrywać koszty opieki, specjalnej diety, rehabilitacji, stałej opieki medycznej, ale także potencjalnie utracone zarobki powódki. Powódka wymaga ścisłej diety, która powinna być stosowana przy pomocy odpowiednich produktów o wysokich kosztach. Części z nich nie otrzymuje regularnie, albowiem nie stać jej ani jej rodziców na ich zakup.

(...) Stowarzyszenie (...) opracowało koszt utrzymania osoby chorej na 3.095,90 zł miesięcznie. Powódka wskazała, że koszt artykułów żywnościowych wynosi 2.557,60 zł miesięcznie, ale ze względu na wiek powódki i jej otyłość są one wyższe. Nadto inne koszty wynikające z jej choroby wyceniła na 490 zł miesięcznie, w tym koszty za dojazd do lekarzy na terenie Polski, zakup publikacji specjalistycznej, telefony do kontaktów z przychodniami, grupami wsparcia, Internet, opłaty kurierskie

i pocztowe, zakup gier rozwijających sprawność manualną i intelektualną. Inne koszty ponoszone co 2 lata w wysokości 1.160 zł, tj. zakup automatu

do wypieku pieczywa, zakup wagi elektronicznej ze wskaźnikami białka, tłuszczu, kalorii, węglowodanów, zakup nakuwacza z igłami miesięcznie dają kwotę 48,30 zł. Powyższe wyliczenie nie obejmuje kosztów odżywek, środków

farmakologicznych i innych wynikających z utrzymania osoby zdrowej. Potrzeby powódki obejmują także leczenie stomatologiczne, które odbywa się przy pełnym znieczuleniu 1-2 razy w roku w prywatnych gabinetach, co daje rocznie kwotę około 600 zł, a miesięcznie 50 zł. Raz w miesiącu powódka ma także pobieraną krew do badań, na badania dojeżdża do (...) razy na kwartał, do terapeuty 1-2 razy w miesiącu. Przyjmując cenę 1 km w najtańszej taksówce na 1,60 zł/km, powódka ponosi koszty 256 zł tytułem przejazdów

do lekarzy. Powódka powinna uczestniczyć także w turnusach rehabilitacyjnych, których koszt wynosi 1.730 zł, na które nie środków. (...) Centrum Pomocy (...) w 2010 roku odmówiło dofinansowania turnusu z uwagi na brak środków finansowych(...). W skali miesiąca koszt takiego turnusu to 144 zł. Powódce została zalecona także hipoterapia, której koszt wynosi 15 zł za godzinę oraz basen, którego godzina kosztuje 10-12 zł, co miesięcznie daje łącznie 360 zł. Powódka wskazała nadto, że jej ojciec jest na rencie i jest niezdolny do pracy, otrzymuje rentę w wysokości 1.287,61 zł, a jej matka emeryturę w wysokości 869,86 zł. Gdyby nie choroba powódki, jej matka Z. Ś. mogłaby pracować i zarabiać przynajmniej 2.000 zł miesięcznie, stąd powódka domaga się renty z tytułu zwiększonych potrzeb w zakresie opieki, którą świadczy matka w kwocie 1.130 zł miesięcznie. Nadto na dochodzoną rentę składają się 300 zł tytułem kosztów zamieszkania przypadających na powódkę i 350 zł za środki czystości i higieny osobistej, obuwie i odzież, leki. Łącznie dochodzona suma daje 5.685,90 zł. Kwota ta jest pomniejszona przez otrzymywane przez powódkę świadczenie z ubezpieczenia społecznego w kwocie 675,88 zł, tj. do 5.010,02 zł renty bieżącej.

Skapitalizowanej renty powódka domaga się za 3 lata wstecz (za okres od 1 października 2007 r. do 30 września 2010 r.), gdyż jej potrzeby wzrosły znacznie wcześniej, ale nie dochodziła podwyższenia renty. Wysokość renty za lata poprzednie określiła przyjmując wskaźnik inflacji oraz wzrostu towarów i usług konsumpcyjnych na poziomie 4% rocznie, co dało za okres 1.10.2009 r. – 30.09.2010 r. – kwotę 49.075,20 zł, za okres 1.10.2008 r. – 30.09.2009 r. – kwotę 47.112,92 zł, a za okres 1.10.2007 r. – 30.09.2008 r. – kwotę 45.227,70 zł, w sumie kwotę 141.415,82 zł.

Pozwany Skarb Państwa – Wojewoda (...) wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie kosztów postępowania.

W uzasadnieniu pozwany zarzucił, że powódka nie wykazała, że doszło do zmiany stosunków, o której mowa w art. 907 §2 k.c. Z orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności wynika, iż powódka nie wymaga korzystania z rehabilitacji leczniczej. Odnosząc się do wzrostu kosztów utrzymania pozwany wskazał, że od kilku lat poziom inflacji nie przekracza poziomu 5%. Nadto sam wzrost kosztów utrzymania wynikający z inflacji nie stanowi podstawy do przyjęcia istotnej zmiany stosunków. Inflacja została już wzięta pod uwagę przez Sąd Okręgowy w Krakowie w wyroku z dnia

21 stycznia 2000 r. przy ustalaniu wysokości renty z urzędu. Nadto powódka nie wykazała wystąpienia zjawiska znacznego spadku siły nabywczej pieniądza. Doświadczenie życiowe uczy, że dorosła kobieta, w szczególności otyła, ma mniejsze potrzeby żywieniowe niż 15-letnia dorastająca dziewczynka. Nadto

z opinii dołączonej do pozwu wynika, iż preparaty dietetyczne są dostępne w aptekach za nieznaczną opłatą ryczałtową. Także stopień niepełnosprawności powódki sam przez się nie stanowi podstawy do przyjęcia zmiany stosunków

w odniesieniu do stanu występującego w chwili wydania wyroku w sprawie o sygn. I C 239/99. Nie przemawia za tym także teza o konieczności stałej opieki i pomocy osób trzecich, gdyż zostało to już ujęte w tamtym wyroku.

Powódka nie wskazała jakie szczególne okoliczności nastąpiły po uprawomocnieniu się wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 21 stycznia 2000 r., które należałoby traktować jako zmianę okoliczności. Wszystkie podniesione w pozwie okoliczności zostały już uwzględnione w poprzedniej sprawie. Pozwany wskazał, że koszty utrzymania osoby chorej ustalone przez Stowarzyszenie (...) na (...)nie stanowią rzeczywistych wydatków powódki. Także przejazdy taksówką na odległość 40 km budzą wątpliwość co do niezbędności i celowości tego wydatku. Pozwany jako niecelowe wskazał również udział powódki w turnusach rehabilitacyjnych, zakup wagi elektronicznej co 2 lata, Internet, opłaty kurierskie i inne wydatki.

W piśmie z dnia 19 stycznia 2015 r. **powódka** rozszerzyła i sprecyzowała żądanie pozwu pkt 1 w ten sposób, że 1/ renty w kwocie tam określonej domaga się od dnia 1.10.2010 r do dnia 31 grudnia 2011 r, 2/ od dnia 1 stycznia 2012 r. do dnia 31 grudnia 2012 r. domaga się renty w kwocie 5.749 zł, 3/ od dnia 1 stycznia 2013 r. do dnia 31 grudnia 2013 r. domaga się renty

w kwocie 6.035 zł, 4/ od dnia 1 stycznia 2014 r. i nadal domaga się renty w kwocie 6.035 zł, przy czym renta ta jest płatna w sposób tam (w pkt 1 żądania pozwu) określony wraz z odsetkami od dnia 10-tego każdego następującego miesiąca do dnia zapłaty, z tym, że odsetki od kwoty renty 5.010,02 zł płatne są wraz ze wskazaną wyżej wymagalnością, a odsetki od nadwyżki ponad tę kwotę płatne są od dnia 19 stycznia 2015 r. Rozszerzenie żądania pozwu powódka uzasadniła wzrostem jej potrzeb i kosztów utrzymania.

Wyrokiem z dnia 3 marca 2015 r, sygn. akt IC 1618/10, Sąd Okręgowy w Krakowie: I/ zasądził od pozwanego na rzecz powódki rentę w kwocie 4.304,90 zł miesięcznie w miejsce renty zasądzonej prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 21 stycznia 2000 r., sygn. akt I C 239/99, płatną z góry do 10 dnia każdego miesiąca, począwszy od dnia 10 marca 2015 roku wraz z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w płatności którejkolwiek raty renty; II/ zasądza od pozwanego kwotę 310.989,69 zł z ustawowymi odsetkami liczonymi w sposób szczegółowo wskazany w tym punkcie; III/ w pozostałym zakresie oddalił powództwo; IV/ zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 7.217 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego; V/ nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 5.608,42 zł tytułem wydatków pokrytych tymczasowo przez Skarb Państwa – Sąd Okręgowy w Krakowie.

Rozstrzygnięcie powyższe zostało poprzedzone następującymi **ustaleniami faktycznymi**.

M. Ś. (1) urodziła się (...) Cięża przebiegała prawidłowo, poród odbył się siłami natury bez powikłań. Wypisana została do domu została dnia 27 lipca 1985 r. w stanie ogólnym dobrym z zaleceniem karmienia piersią. Nie wykonano testu w kierunku fenylketonurii. Przez pierwszy okres życia rozwijała się prawidłowo. W miarę upływu czasu stawała się niespokojna, nie siadała, nie interesowała się otoczeniem. W Wojewódzkim (...) m. św. L. przy ul. (...) w K., gdzie powódka przebywała od dnia 5 do dnia 20 czerwca 1986 r. rozpoznano u niej (...). Od czerwca 1986 roku zastosowano u powódki dietę, została również skierowana do poradni genetycznej Instytutu (...). Powódka wymagała szczególnej troski, była pod opieką neurologa ze względu na ataki padaczki. Po osiągnięciu wieku szkolnego została skierowana do szkoły życia, gdyż stwierdzono u niej upośledzenie umysłowe niepozwalające na podjęcie nauki w szkole masowej.

Wyrokiem z dnia 21 stycznia 2000 r. wydanym do sygn. akt I C 239/99 Sąd Okręgowy w Krakowie zasądził od Skarbu Państwa – Wojewody (...) na rzecz M. Ś. (1) kwotę 28.800 zł oraz rentę w kwocie po 750 zł miesięcznie począwszy od 1 marca 1999 r. płatną do dnia 10-go każdego po sobie następującego miesiąca, z ustawowymi odsetkami na wypadek opóźnienia od 1 marca 2000 r; w dalszej części powództwo oddalił i kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa. Ustalając wysokość renty Sąd wskazał, iż największym wydatkiem jest konieczność stosowania specjalnej diety, która jest wyższa, niż dieta zdrowego dziecka – przewyższa ją o prawie 600 zł miesięcznie. Odpowiednią kwotą za pozostałe zwiększone potrzeby (konieczność ciągłego leczenia, chodzenia na basen i stałej opieki) w ocenie Sądu była kwota 150 zł.

Fenylketonuria ((...) ang. P., (...)10 E70.0) jest wrodzoną, uwarunkowaną genetycznie chorobą genetyczną – enzymopatią, prowadząca do gromadzenia się w organizmie nadmiaru aminokwasu fenylalaniny i wynikających z niego toksycznych objawów chorobowych na skutek braku enzymu (hydroksylazy fenylalaninowej) katalizującego przemianę fenylalaniny w tyrozynę. Nadmiar fenylalaniny oraz jej nieprawidłowych metabolitów prowadzi do uszkodzenia układu nerwowego, a w konsekwencji do upośledzenia umysłowego, zaburzeń neurologicznych i gorszego rozwoju fizycznego. Zmiany te są nieodwracalne. Przy wczesnym rozpoznaniu choroby (najlepiej zaraz po urodzeniu) i odpowiednim leczeniu można zapobiec wystąpieniu objawów i ciężkich powikłań choroby.

Powódka dalej cierpi na uwarunkowaną genetycznie chorobę fenylketonurię, implikującą konieczność utrzymania specjalistycznej diety i jest osobą, u której stwierdza się umiarkowane upośledzenie umysłowe. W stosunku do sytuacji z roku 2000 u powódki doszło do zmian rozwojowych polegających na dojrzeniu seksualnym, z którymi jako osoba upośledzona umysłowo całkowicie sobie nie radzi, co spowodowało u niej utrwalone zaburzenia zachowania. Zatem zmiana w stanie zdrowia polega na pojawieniu się zaburzeń zachowania związanych z dojrzewaniem seksualnym osoby z umiarkowanym upośledzeniem umysłowym, pojawieniu się zainteresowań płciowością i seksualnością człowieka – osoby całkowicie do tego nieprzygotowanej. Wiąże się to nierozwalnie z koniecznością wzmożenia ścisłego nadzoru nad podejmowanymi zachowaniami powódki i korygowania ich odpowiednio dostosowaną farmakoterapią. W związku z organicznym uszkodzeniem ośrodkowego układu nerwowego należy spodziewać się postępującego pogorszenia się funkcji poznawczych. Powódka w związku z umiarkowanym upośledzeniem umysłowym i zaburzeniami zachowania wymaga całodobowej opieki osób innych.

Ilość fenylalaniny, którą osoba chora może spożyć w ciągu doby zależy od wieku, masy ciała, indywidualnej tolerancji i stanu fizjologicznego. Dobowa podaż fenylalaniny jest ustalana indywidualnie dla każdego pacjenta. Prawidłowe menu osoby chorej powinno być tak skonstruowane, aby pokrywało zapotrzebowanie na wszelkie składniki odżywcze. Zasady diety układu dietetyk i dostosowuje ją do potrzeb pacjenta. Ponieważ wykluczenie fenylalaniny z diety w całości jest niemożliwe, istnieją specjalne przeliczniki i tabele zawartości fenylalaniny w poszczególnych produktach spożywczych. Powódka powinna dożywotnio stosować dietę z wykluczeniem aminokwasu fenylalaniny, zatem dieta ta nie różni się niczym od dotychczas stosowanej i w tej kwestii nie nastąpiły żadne zmiany zmniejszające rygor dietetyczne od roku 2000. Dla osoby chorej posiłki należy przygotowywać osobno, nie jest możliwe prowadzenie wspólnej kuchni w rodzinie dla osób zdrowych oraz osoby z fenylketonurią.

Rodzice powódki w celu urozmaicenia i wzbogacenia jej diety mogą kupować produkty żywnościowe oznaczone jako (...) w specjalistycznych sklepach. Żywność przystosowana dla osób chorych jest o wiele droższa niż normalna: cena chleba codziennego niskobiałkowego (...) 300 wynosi 5,29 zł, 3 sztuk bułek (...) niskobiałkowych (...) (po 180 g) – 7,69 zł, makaronu łazanki (...) 250 g – 6,29 zł, pasty na kanapki z ziołami (...) 130 g – 33,97 zł, zastępnika sera niskobiałkowego (...) plasterki 120 g – 42,76 zł, 5 sztuk deserów waniliowo-czekoladowych (...) (po 190 g) – 33,97 zł, rosołu z makaronem niskobiałkowego (...) (2 x 28 g) – 6,09 zł, bułki tartej niskobiałkowej 500 g – 7,39 zł, extra koncentratu mąki (...) 1000 g – 10,86 zł, zastępnika jajka 200 g (...) 14,03 zł, 1 kg sera – 85 zł, 20 dag parówek – około 20 zł, paczki chipsów – około 30 zł, chleba 400 g – około 7 zł, paczki paluszków – 5,90 zł. Według Stowarzyszenia (...) na (...) koszt specjalistycznych artykułów spożywczych niezbędnych w diecie osoby chorej wynosi miesięcznie 2.557,60 zł i jest to kwota realna. Dieta osoby chorej jest jedną z najdroższych diet. Żywność (...) nie jest w Polsce refundowana.

Dzienne spożycie fenylalaniny przez powódkę powinno wynosić 450-500 mg na dobę. Powódka powinna pozostać na diecie niskofenylalaninowej przez całe życie. Ze względów finansowych niektórych produktów spożywczych nie otrzymuje regularnie. Dieta jest stosowana częściowo, gdyż jej całokształtowy koszt przekracza dochody rodziców powódki.

O niewłaściwym zbalansowaniu diety świadczy otyłość powódki, ponieważ jedynymi produktami, które u chorego można stosować bez przeliczenia i które nie kosztują drogo są słodycze, a które rodzice powódki podają jej w nadmiarze (cukier, cukierki owocowe, lizaki owocowe, dżem, konfitury), rezygnując na ich rzecz z pełnowartościowych posiłków.

W przypadku stwierdzonych zmian neurologicznych u powódki, które mają charakter utrwalony, rehabilitacja nie wniesie jakiegokolwiek poprawy. Natomiast podejmowanie działań o charakterze rehabilitacji neuropsychologicznej i zajęciowej ma istotne znaczenie dla podtrzymywania funkcji poznawczych na obserwowanym poziomie, tak aby deterioracja rozwinęła się w jak najpóźniejszym okresie. Potrzeby w tej materii nie uległy istotnej zmianie. Powódka powinna uczestniczyć w turnusach rehabilitacyjnych dla osób chorych na fenylketonurię. Koszt turnusu

organizowanego przez Stowarzyszenie (...) na (...)w Ł. wynosił w 2010 roku 1.730 zł za 21 dni pobytu, w 2013 roku – 1.760 zł,

a w 2014 roku – 1.780 zł. Pismem z dnia 10 maja 2010 r. (...) Centrum Pomocy (...) w K. odmówiło dofinansowania do turnusu z powodu braku środków finansowych przewidzianych na realizację zadań rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych pochodzących z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Rodzice powódki wcześniej dwukrotnie korzystali z dofinansowania z Centrum. Wobec znacznego zaburzenia funkcjonowania organizmu powódki, w turnusach rehabilitacyjnych powódce powinien towarzyszyć opiekun.

Dla powódki wskazana jest rehabilitacja ruchowa, basen i hipoterapia. Koszt jednego zabiegu rehabilitacyjnego aktualnie wynosi 70 zł. Powódka dojeżdża na rehabilitację do K.. Koszt karnetu na basen wynosi 90 zł a koszt obsługi karty abonamentowej – 20 zł. Na basen powódka dojeżdża 14 km. Koszt jednych zajęć hipoterapii wynosi 35 zł – 40 zł.

Powódka uczestniczy też w warsztatach terapii zajęciowej prowadzonych przez Fundację im. (...) A. w R..

Powódka jest osobą otyłą, waży prawie 100 kg przy 170 cm wzrostu. Z tego powodu następuje zwiększone zużycie odzieży i obuwia ze względu na jej ciężar, ale też dlatego, iż ma upośledzony chód (objawy podeszwowe, znaczna niezbornosć w kończynach). Ze względu na upośledzenie umysłowe częściej niszczy ubrania.

Powódka wymaga stałego specjalistycznego leczenia. W związku z tym średnio dwa razy w miesiącu przyjeżdża do K.. Powódka jeździ do Szpitala (...) w K. w P. do poradni genetycznej, do poradni zdrowia psychicznego, dietetyka. Od 2007 roku leczy się również na zapalenie wirusowe wątroby typu B. W K. korzysta też z pomocy bioenergoterapeuty w oddziale Polskiego Czerwonego Krzyża oraz dentysty. Do stomatologa jeździ przynajmniej raz na trzy miesiące; wizyta kosztuje od 60 – 100 zł. Wożona jest samochodem, względnie samochodem i pociągiem.

Przygotowywanie posiłków dla powódki wiąże się ze ścisłym przestrzeganiem ilości dostarczanej fenyloalaniny. Ponoszone co dwa lata koszty zakupu wagi elektronicznej z wskaźnikami białka, tłuszczu, kalorii, węglowodanów wynoszą 450 zł, nakłuwacza z igłami – 60 zł, automatu do wypieku pieczywa (...) 650 zł, łącznie – 1.160 zł.

Powódka jest niezdolna do samodzielnej egzystencji, wymaga ciągłej i stałej pomocy innych osób w codziennym funkcjonowaniu, polegającej na ścisłym nadzorze jej zachowania, przygotowywaniu posiłków, praniu, zadbaniu o zakup odzieży i innych temu podobnych czynnościach związanych z życiem codziennym. Z upływem czasu trudności dotyczącego codziennego funkcjonowania będą narastać w związku ze zwiększającym się wiekiem powódki i zmniejszaniem się wydolności jej aktualnych opiekunów. Powódka nie zna wartości pieniędzy, nie ma poczucia czasu, próby używania przez nią mediów wiążą się z ryzykiem, że zapomni wyłączyć gaz, prąd czy zakręcić wodę. Powódką zajmuje się przez większość czasu jej matka. Z. Ś. z powodu choroby córki w 2000 roku przeszła na wcześniejszą emeryturę. Gdyby w dalszym ciągu pracowała na stanowisku odpowiadającym jej stanowisku w chwili rezygnacji z pracy, obecnie mogłaby zarabiać miesięcznie 3.600 zł brutto.

Powódka od 1 marca 2010 r. otrzymuje rentę socjalną z tytułu całkowitej niezdolności do pracy w wysokości 525,88 zł netto. Otrzymuje również od 1 września 2005 r. zasiłek pielęgnacyjny w wysokości 153 zł miesięcznie przyznany bezterminowo. M. Ś. (2) od 1 marca 2010 r. otrzymuje rentę w wysokości 1.287,61 zł netto. Z. Ś. otrzymuje od dnia 1 marca 2010 r. miesięcznie emeryturę w wysokości 869,86 zł netto. W 2012 roku tytułem renty powódka osiągnęła przychód w wysokości 8.050,04 zł, podatek wyniósł 272 zł, a składka na ubezpieczenia zdrowotne – 623,90 zł. W 2013 roku tytułem renty powódka osiągnęła przychód w wysokości 8.347,04 zł, podatek wyniósł 300 zł, a składka na ubezpieczenia zdrowotne – 646,92 zł.

Oceniając powyższe ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy uznał roszczenie powódki za usprawiedliwione co do zasady.

Zgodnie z art. 907 §2 k.c. jeżeli obowiązek płacenia renty wynika

z ustawy, każda ze stron może w razie zmiany stosunków żądać zmiany wysokości lub czasu trwania renty, chociażby wysokość renty i czas jej trwania były ustalone w orzeczeniu sądowym lub w umowie. Przepis ten znajduje zastosowanie przede wszystkim do rent odszkodowawczych przyznanych na podstawie art. 444 k.c. i art. 446 k.c. W sprawie o podwyższenie wysokości renty z art. 907 §2 k.c. sąd jest związany zasadą i stopniem odpowiedzialności dłużnika, ustalonymi w wyroku przyznającym tę rentę poszkodowanemu.

W niniejszej sprawie wyrokiem takim był wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 21 stycznia 2000 r., sygn. akt I C 239/99, którym została zasądzona od pozwanego Skarbu Państwa na rzecz M. Ś. (1) renta w kwocie po 750 zł miesięcznie, gdzie Sąd ustalił, że największym wydatkiem jest konieczność stosowania specjalnej diety, która przewyższa dietę zdrowego dziecka o prawie 600 zł miesięcznie a odpowiednią kwotą za pozostałe zwiększone potrzeby (konieczność ciągłego leczenia, chodzenia na basen i stałej opieki) jest kwota 150 zł.

Przesłanką żądania zmiany wysokości lub czasu trwania renty jest zmiana stosunków, a ciężar dowodu – zgodnie z art. 6 k.c. – spoczywał na powódce. Zmiana stosunków musi nastąpić po dacie ustalenia uprawnień do renty. Orzekając o zmianie sąd bierze pod uwagę wszelkie okoliczności dotyczące sytuacji osobistej i majątkowej stron oraz okoliczności obiektywne, w tym też istotny spadek zmiany siły nabywczej pieniądza. W niniejszej sprawie zmiana stosunków po stronie powodowej niewątpliwie nastąpiła. Zmiana ta nie musi mieć charakteru „istotnego”, choć w przedmiotowej sprawie taki charakter miała. Powódka w chwili zasądzania renty wspomnianym wyrokiem Sądu Okręgowego w Krakowie miała 15 lat, obecnie ma ich prawie 30. Jak wynika

z opinii sądowno-lekarskiej, jej stan zdrowia ze względu na organiczne uszkodzenie ośrodkowego układu nerwowego nie ulegnie już poprawie. Wymaga ona stałej opieki osób trzecich, którą sprawuje jej matka. Powódka ma prawo domagać się w ramach renty wszelkich kosztów, których pokrycie jest potrzebne i celowe, a nie tylko tych, które faktycznie ponosi. Podwyższenie renty z tytułu zwiększonych potrzeb na podstawie art. 444 §2 k.c. w zw. z art. 907 §2 k.c. nie jest bowiem uzależnione od wykazania, że powódka te potrzeby faktycznie zaspokaja i ponosi związane z tym wydatki. Do podwyższenia renty wystarcza samo istnienie zwiększonych potrzeb jako następstwo czynu niedozwolonego. Nadto na zmianę okoliczności wpływa też fakt, iż powódka obecnie przeżywa okres dojrzewania seksualnego, zachowuje się w sposób nieakceptowany dla innych członków warsztatów terapii zajęciowej, a dodatkowo jest osobą pokaźnej postury (ma ponad 170 cm wzrostu i waży prawie 100 kg), co wymaga większej uwagi i energii od osób sprawujących nad nią opiekę. Na marginesie należy zauważyć, iż przyznana w roku 2000 powódce renta, wynosząca 750 zł miesięcznie, stanowiła wówczas niemal ekwiwalent minimalnego wynagrodzenia za pracę, które w 2000 roku wynosiło 700 zł brutto. Obecnie zaś płaca minimalna wynosi 1.680 zł brutto miesięcznie. Już sam ten fakt stanowi argument za waloryzacją zasądzonej renty do kwoty przekraczającej minimalne miesięczne wynagrodzenie za pracę. Nadto w stosunku od stycznia 2000 roku, do chwili obecnej poziom inflacji wyniósł globalnie 57,61%. Innymi słowy, siła nabywcza 700 zł ze stycznia 2000 r. odpowiada obecnie sile nabywczej 444,12 zł.

Oceniając zasadność dochodzonego roszczenia Sąd Okręgowy miał na uwadze, iż jak powszechnie przyjmuje się w orzecznictwie, trudności w ścisłym ustaleniu szkody przyszłej nie stanowią negatywnej przesłanki roszczenia o rentę. Mierniki jakimi kierować się powinien sąd przy ustalaniu wysokości renty są nieostre, a udowodnienie ich wysokości może wielokrotnie sprawiać trudności. Niemniej jednak poszkodowanego obciąża w procesie ciężar udowodnienia, że takie zwiększone potrzeby istnieją oraz wykazania, choćby w przybliżeniu, wysokości żądanej miesięcznej renty. W przypadku obliczania renty z tytułu zwiększonych potrzeb sąd nie jest zobowiązany do drobiazgowej dokładności, w tym zakresie powinien się kierować wskazaniem z art. 322 k.p.c.

Kierując się powyższymi zasadami Sąd Okręgowy uznał, że roszczenie powódki określone w pozwie okazało się w przeważającej części zasadne.

Uzasadniona jest żądana przez powódkę kwota 2.557,60 zł tytułem kosztów wyżywienia a wynikająca z wyliczenia Stowarzyszenia Osób (...) na (...). Brak jest potrzeby odliczania od tejże kwoty wysokości hipotetycznych kosztów wyżywienia osoby zdrowej. Zważyć należy, iż uzasadniając żądanie podwyższenia renty powódka powołała się nie tylko na zwiększenie potrzeb, ale i na utratę zdolności do pracy zarobkowej. Mając na uwadze środowisko rodzinne, z jakiego wywodzi się powódka z prawdopodobieństwem granicznym z pewnością stwierdzić można, iż w wieku dwudziestu

kilku lat pracowałyby zawodowo i osiągałyby dochody co najmniej w wysokości minimalnego wynagrodzenia, co pozwoliłoby jej na pokrycie kosztów wyżywienia osoby zdrowej, które są pięciokrotnie niższe niż koszty wyżywienia osoby chorej na fenylketonurię.

Wobec konieczności osobnego przygotowywania posiłków dla powódki, ścisłego przestrzegania dobowej podaży fenylalaniny kwota 48,30 zł miesięcznie (1.160 zł : 24) dochodzona tytułem kosztów zakupu automatu do wypieku chleba, specjalistycznej wagi i nakłuwacza jawi się jako uzasadniona.

Żądana przez powódkę kwota 50 zł (600 zł : 12) tytułem kosztów leczenia stomatologicznego nie jest wygórowana. Wyższe, niż przeciętne koszty leczenia zębów powódki wynikają z jej choroby (konieczność wykonywania zabiegów w narkozie, szybsze psucie się zębów z uwagi na nieskorygowany nieprawidłowy zgryz i dużą podaż słodczy); z analogicznych przyczyn, jak w przypadku diety brak jest podstaw by odliczać tu koszty wizyt u dentysty, które ponosiłaby powódka nie będąc osobą upośledzoną umysłowo.

Uzasadnione jest żądanie zasądzenia kwoty 144 zł tytułem kosztów turnusów rehabilitacyjnych w wysokości 144 zł (1.730 zł ÷ 12). Powódka powinna wyjeżdżać na turnusy wraz z opiekunem, a refundacja dotyczy tylko kosztów wyjazdu powódki.

Zdecydowanie niewygórowana jest dochodzona tytułem kosztów opieki kwota 1.130 zł. Konieczność stałej opieki osób trzecich stanowi szkodę przyszlą i uzasadnia przyznanie renty z tytułu zwiększonych potrzeb w rozumieniu art. 444 §2 k.c. Roszczenie przysługuje poszkodowanemu niezależnie od tego czy poszkodowany efektywnie wydatkuje odpowiednie kwoty na koszty opieki. Powódka jest osobą całkowicie niesamodzielną, wymaga pomocy we wszelkich aspektach życia codziennego, a ze względu na dojrzewanie płciowe, również wzmoczonego nadzoru. Nie potrafi sama przyrządzić sobie posiłku, wykąpać się, korzystać z mediów ani zrobić zakupów. Faktyczną opiekę sprawuje nad nią matka, która ze względu na chorobę córki przeszła na wcześniejszą emeryturę, w związku z czym straciła możliwość zarabkowania. Przy założeniu, że dalej pracowałyby na stanowisku odpowiadającym jej poprzedniemu, obecnie jej wynagrodzenie wynosiłoby 3.600 zł brutto. Matka powódki podporządkowała jednak całe swoje życie potrzebom córki. Koszty wyspecjalizowanej opiekunki dla osoby chorej zdecydowanie przekraczałyby dochodzoną kwotę 1.130 zł.

Powódka uprawniona jest do żądania przypadającej na nią kwoty 300 zł tytułem kosztów utrzymania mieszkania, w którym zamieszkuje wraz z rodzicami a także kwoty 350 zł tytułem środków czystości i higieny osobistej, leków, obuwia i odzieży. Wysokość kosztów utrzymania mieszkania potwierdzają rachunki dołączone do pisma powódki z dnia 19 stycznia 2015 r., a kwota 350 zł tytułem środków czystości i higieny osobistej, leków, obuwia i odzieży nie jest, zdaniem Sądu Okręgowego, wygórowana w świetle zasad doświadczenia życiowego. Sama zasada odpowiedzialności strony pozwanej w tym zakresie wynika z faktu, iż jest ona obowiązana do zapłaty renty z tytułu utraconych zarobków, które – nawet gdyby nie przekraczały wysokości minimalnego wynagrodzenia – pozwoliłyby na pokrycie przypadającej na powódkę części kosztów utrzymania mieszkania, a także kosztów środków czystości i higieny osobistej, leków, obuwia i odzieży w wysokości, w jakiej powódka ponosiłaby je będąc osobą zdrową, jak również kosztów wyżywienia i leczenia stomatologicznego osoby zdrowej.

Aczkolwiek rehabilitacja, hipoterapia i basen nie przyniesie poprawy zdrowia powódki ze względu na uszkodzenia (...), to podejmowanie działań o charakterze rehabilitacji neuropsychologicznej i zajęciowej ma istotne znaczenie dla podtrzymywania funkcji poznawczych na obserwowanym poziomie, tak aby deterioracja rozwinęła się w jak najpóźniejszym okresie. W świetle przedłożonych przez powódkę rachunków obrazujących koszty rehabilitacji, basenu i hipoterapii żądaną z tego tytułu kwotę 360 zł Sąd Okręgowy uznał za oczywiście niewygórowaną.

Za częściowo uzasadnioną uznał Sąd Okręgowy kwotę żądaną tytułem przejazdów. Sąd miał na uwadze częstotliwość przyjazdów do K. związanych z wizytami u lekarzy różnych specjalności i uznał, że przyjęta w pozwie odległość

160 km jest całkowicie uprawniona. Wskazać przy tym należy, iż powódka dojeżdża również na basen, hipoterapię i rehabilitację. Zdaniem Sądu, brak jest natomiast podstaw do wyliczania kosztów poprzez nawiązanie do ceny 1 km przejazdu taksówką. Odwołując się rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 25 marca 2002 r. w sprawie warunków ustalania oraz sposobu dokonywania zwrotu kosztów używania do celów służbowych samochodów osobowych, motocykli i motorowerów niebędących własnością pracodawcy ponoszone przez powódkę koszty przejazdów należało określić na kwotę 134 zł (160 km × 0,8358 zł/km).

Powódka domagała się nadto kwoty 490 zł tytułem innych kosztów wynikających z wyliczenia (...) Stowarzyszenia (...). Sąd Okręgowy uznał, że kwota ta nie została w żaden sposób wykazana.

Reasumując, Sąd Okręgowy ustalił wysokość przysługującej powódce M. Ś. (1) podwyższonej renty na kwotę 5.073,90 zł (2.557,60 zł + 48,30 zł + 50 zł + 144 zł + 1.130 zł + 300 zł + 350 zł + 360 zł + 134 zł).

Renta w powyższej kwocie nie przewyższa zwiększonych potrzeb życiowych powódki oraz hipotetycznych zarobków ani nie doprowadzi do nieuprawnionego wzbogacenia po jej stronie; szacunkowe wyliczenie przedstawione w pozwie – poza „innymi kosztami wynikającymi z wyliczenia (...) Stowarzyszenia (...)” i częściowo kosztami przejazdów – w sytuacji powódki należy uznać za właściwe. W ocenie Sądu w toku postępowania nie ujawniły się natomiast okoliczności, które pozwoliłyby uznać, iż koszty te zwiększyły się w sposób określony w piśmie procesowym z dnia 19 stycznia 2015 r.

Kwotę 5.073,90 zł Sąd Okręgowy pomniejszył o otrzymywane z ZUS i (...) świadczenia, tj. rentę socjalną w wysokości 616 zł (przychód w wysokości 8.347,04 zł minus podatek w wysokości 300 zł i składka na ubezpieczenie zdrowotne w wysokości 646,92 zł podzielone przez 12) oraz zasiłek pielęgnacyjny w wysokości 153 zł miesięcznie przyznany bezterminowo. Ostatecznie Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...) na rzecz powódki M. Ś. (1) kwotę 4.304,90 zł (5.073,90 zł – 616 zł – 153 zł) miesięcznie, począwszy od 10 marca 2015 roku (jak w pkt I wyroku).

O żądaniu zapłaty renty za okres od dnia 1 października 2010 r. do wyrokowania oraz o żądaniu zapłaty renty skapitalizowanej za trzy lata przed wniesieniem pozwu, tj. od 1 października 2007 r. do 30 września 2010 r. Sąd Okręgowy orzekł w punkcie II wyroku.

W latach 2010 – 2011 powódka pobierała rentę z ZUS w wysokości 525,88 zł i zasiłek pielęgnacyjny w wysokości 153 zł. Stąd też miesięczna wysokość należnej od pozwanego renty w tym okresie wynosi 4.395,02 zł (5.073,90 zł – 525,88 zł – 153 zł).

W roku 2012 powódka pobierała rentę z ZUS w wysokości 597 zł (przychód w wysokości 8.050,04 zł minus podatek w wysokości 272 zł i składka na ubezpieczenie zdrowotne w wysokości 623,90 zł podzielone przez 12 miesięcy) i zasiłek pielęgnacyjny w wysokości 153 zł. Stąd też miesięczna wysokość należnej od pozwanego renty w tym okresie wynosi 4.323,90 zł (5.073,90 zł – 597 zł – 153 zł).

W latach 2013 – 2014 powódka pobierała rentę z ZUS w wysokości 616 zł (8.347,04 zł – 300 zł – 646,92 zł), zasiłek pielęgnacyjny w wysokości 153 zł. Stąd też miesięczna wysokość należnej od pozwanego renty w tym okresie wynosi 4.304,90 zł (5.073,90 zł – 616 zł – 153 zł).

Ponieważ pozwany przez cały czas trwania procesu wypłacał powódce kwotę 750 zł tytułem dotychczasowej renty, Sąd uwzględnił to zasądzając rentę za okres od października 2010 do miesiąca poprzedzającego wyrokowanie, tj. do lutego 2015 roku, pomniejszając ją za każdy miesiąc o 750 zł.

Wysokość skapitalizowanej renty za okres od dnia 1 października 2010 r. do dnia 31 grudnia 2011 r. wynosi 54.675,30 zł {(4.395,02 zł – 750 zł) × 15}.

Wysokość skapitalizowanej renty za okres od dnia 1 stycznia 2012 r.

do dnia 31 grudnia 2012 r. wynosi 42.886,80 zł $\{(4.323,90 \text{ zł} - 750 \text{ zł}) \times 12\}$.

Wysokość skapitalizowanej renty za okres od dnia 1 stycznia 2013 r.

do dnia 28 lutego 2015 r. wynosi 92.427,40 zł $\{(4.304,90 \text{ zł} - 750 \text{ zł}) \times 26\}$.

Łącznie wysokość skapitalizowanej renty za okres od dnia 1 października 2010 r. do dnia 28 lutego 2015 r. wynosi 189.989,50 zł.

Powódka domagała się w pozwie również zasądzenia kwoty 141.415 zł tytułem renty skapitalizowanej na trzy lata przed wniesieniem pozwu, tj. od

1 października 2007 r. do 30 września 2010 r. z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwu. Z całokształtu materiału dowodowego wynika, iż zwiększone potrzeby powódki istniały już wcześniej, niż wniesiono pozew. Obniżenie renty o wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych pozwoliło na jej realnienie.

Wysokość renty w październiku 2010 roku (po odliczeniu 750 zł

i wypłacanych przez ZUS i (...) świadczeń) wynosiła 3.645,02 zł. Skapitalizowana renta za okres od dnia 1 października 2009 r. do dnia

30 września 2010 r. wynosi zatem 41.990,63 zł $(96\% \times 3.645,02 \text{ zł} \times 12 \text{ miesięcy})$, za okres od dnia 1 października 2008 r. do dnia 30 września 2009 r. – 40.311 zł $(96\% \times 41.990,63 \text{ zł})$, za okres od dnia 1 października 2007 r. do dnia 30 września 2008 r. – 38.698,56 zł $(96\% \times 40.311 \text{ zł})$. Wysokość skapitalizowanej renty za okres poprzedzający wytoczenie powództwa – od dnia 1 października 2007 r. do dnia 30 września 2010 r. wynosi zatem 121.000,19 zł.

Łącznie wysokość skapitalizowanej renty za okres od dnia 1 października 2007 r. do dnia 28 lutego 2015 r. wynosi 310,989,69 zł $(189.989,50 \text{ zł} + 121.000,19 \text{ zł})$.

Odsetki Sąd Okręgowy zasądził od daty wymagalności roszczeń. Odsetki od renty skapitalizowanej za okres trzech lat przed wniesieniem pozwu oraz za okres od października do grudnia 2010 r. $(121.000,19 \text{ zł} + 10.935,06 \text{ zł})$ zasądzono od dnia następnego po dniu doręczenia pozwu. Od pozostałych kwot zasądzone je od 10 dnia każdego miesiąca, wszystkie zgodnie z art. 481 §1 i 2 k.c.

O kosztach postępowania orzeczono na zasadzie art. 100 zd. 2 k.p.c., mając na uwadze, iż powódka wygrała proces co do zasady, a także w znacznej części co do wysokości, stąd też zasadnym było obciążenie całością kosztów procesu pozwanego.

Wyrok Sadu Okręgowego w części uwzględniającej powództwo, **zaskarżył pozwany apelacją**, zarzucając:

1/naruszenie art. 229 k.p.c., 230, 231 § 2 k.p.c. i art. 322 k.p.c. przez uznanie za wykazaną okoliczności wysokości miesięcznych wydatków na utrzymanie powódki w oparciu o dowody, z których okoliczność ta nie wynikała, ewentualnie w oparciu o twierdzenia strony powodowej, przy jednoczesnym zakwestionowaniu tych twierdzeń przez pozwanego w zakresie wysokości żądania pozwu;

2/ naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. i art. 278 § 1 k.p.c. przez uznanie za wiarygodną i opartą o wiadomości specjalne opinię biegłej dopuszczoną na okoliczność miesięcznych kosztów diety, w sytuacji gdy opinia ta sprowadza się do stwierdzenia, że wydatki związane z dietą, określone w piśmie Stowarzyszenia (...) na (...) uznała za „realne”,

3/ naruszenie art. 228 § 2 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. przez uznanie za fakt znany sądowi urzędowo spadku siły nabywczej pieniądza w latach 2000-2015 wprost proporcjonalnego do inflacji w tych latach, choć jest to okoliczność wymagająca wiadomości specjalnych,

4/ naruszenie prawa materialnego, tj. niewłaściwe zastosowanie art. 907 § 2 k.c. przez przyjęcie, że po wydaniu wyroku Sadu Okręgowego w Krakowie z dnia 21 stycznia 2000 r, sygn. akt IC 29/99, zasądzającego rentę na rzecz powódki od pozwanego, doszło do zmiany stosunków.

Podnosząc powyższe zarzuty pozwany domagał się zmiany zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa w zaskarżonej części i zasądzenie na jego rzecz od powódki kosztów procesu, w tym, kosztów postępowania apelacyjnego. Ewentualnie pozwany wnosił o uchylene zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

SĄD APELACYJNY ZWAŻYŁ CO NASTĘPUJE.

Apelacja strony pozwanej jest nieuzasadniona.

1/ Przed dokonaniem oceny poszczególnych zarzutów apelującego należy poczynić kilka uwag natury materialnoprawnej. Podstawą roszczenia powódki jest przepis art.907 § 2 k.c., który stanowi, że jeżeli obowiązek płacenia renty wynika z ustawy, każda ze stron może w razie zmiany stosunków żądać zmiany wysokości lub czasu trwania renty, chociażby wysokość renty i czas jej trwania zostały ustalone w orzeczeniu sądowym lub w umowie. W sprawie o zmianę (podwyższenie) wysokości renty (art. 907 § 2 k.c.) sąd jest związany zasadą i stopniem odpowiedzialności dłużnika, ustalonymi w wyroku przyznającym tę rentę poszkodowanemu (tak m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 1987 r., IV CR 265/87, Lex nr 8842). Powyższe oznacza, że brak jest podstaw do weryfikacji przesłanek zasądzonej renty a powództwo oparte na przepisie art. 907 § 2 k.c. nie może zmierzać do poprawienia błędów poprzedniego orzeczenia sądowego bądź zawartej ugody (wyrok SN z dnia 30 stycznia 1976 r., III PR 151/75, LEX nr 14298). Wynika stąd, że jeśli Sąd Okręgowy w wyroku z dnia 21 stycznia 2000 r. przyjął, że pozwany ponosi odpowiedzialność za zwiększone koszty diety powódki, to Sąd Okręgowy, orzekający w sprawie rozpoznawanej obecnie, był tą oceną związany. Tymczasem zagadnienie to może budzić wątpliwości, gdyż zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie daje jednoznacznej odpowiedzi na pytanie, czy konieczność stosowania specjalistycznej, kosztownej diety jest konsekwencją tego, że pozwany nie wykonał u powódki obowiązkowych badań w kierunku fenylketonurii, czy też konsekwencją istnienia tejże genetycznej choroby u powódki, za co wszak pozwany odpowiedzialności nie ponosi. Jest to problem ustaleń faktycznych; stosownych zarzutów w tym przedmiocie pozwany nie podnosił, co jest o tyle bez znaczenia, gdyż – jak wcześniej wskazano – odpowiedzialność pozwanego za koszty związane z dietą powódki, została już przesądzona.

Podstawę zasądzenia renty na rzecz M. Ś. (1) stanowił przepis art. 444 § 2 k.c. Jak wynika z treści tego przepisu roszczenie o rentę przysługuje poszkodowanemu w razie: 1/ całkowitej lub częściowej utraty przez niego zdolności do pracy zarobkowej, 2/ zwiększenia się jego potrzeb, 3/ zmniejszenia się jego widoków powodzenia na przyszłość. Renta zasądzona na rzecz powódki w sprawie IC 239/99, miała rekompensować uszczerbki majątkowe wynikające ze zwiększenia potrzeb powódki. Nie istniał wówczas uszczerbek wywołany całkowitą utratą zdolności do pracy zarobkowej – powódka była małoletnia.

Przesłanką żądania zmiany wysokości lub czasu trwania renty jest zmiana stosunków, a ciężar dowodu – zgodnie z art. 6 k.c. – spoczywa na powodzie (wyrok SN z dnia 5 marca 1976 r., III PRN 4/76, LEX nr 14301). Zmiana stosunków musi nastąpić po dacie ustalenia uprawnienia do renty. Orzekając o zmianie, sąd bierze pod uwagę wszelkie okoliczności dotyczące sytuacji osobistej i majątkowej stron umowy oraz okoliczności obiektywne, w tym też istotny spadek zmiany siły nabywczej pieniądza (por. m.in. uchwała SN z dnia 20 kwietnia 1994 r., III CZP 58/94, OSNC 1994, nr 11, poz. 207; uchwała SN z dnia 28 października 1993 r., III CZP 142/93, OSNC 1994, nr 4, poz. 82;; wyrok SN z dnia 9 stycznia 2009 r., I CNP 94/08, LEX nr 523654).

2/ Powyższe uwagi należy mieć na względzie przy ocenie poszczególnych zarzutów zawartych w apelacji pozwanego, które to zarzuty dotyczą głównie ustaleń faktycznych Sądu I instancji. Nie ma racji apelujący jakoby konieczność stosowania specjalistycznej diety i jej koszt zostały ustalone przez Sąd wyłącznie w oparciu o twierdzenia samej powódki. W sprawie zostały przeprowadzone wiarygodne dowody, z których jednoznacznie wynika, że powódka powinna stosować dietę niskofenylalaninową do końca swojego życia. Biegli (...) stanowczo wskazali w swojej opinii (k. 154/2), że powódka musi dożywotnio stosować dietę z wykluczeniem aminokwasu fenylalaniny i że nie nastąpiły w jej przypadku jakiegokolwiek zmiany zmniejszające rygor dietetyczne od roku 2000. Opinia ta znajduje potwierdzenie w zaświadczeniu (...) Szpitala (...) w K., gdzie odnotowano konieczność kontynuowania diety niskofenylalaninowej,

zgodnie z zaleceniami podaży dla wieku, z podkreśleniem konieczności stosowania tego rodzaju diety do końca życia pacjentki (k. 315). Ten ostatni dokument, choć nie pochodzi od biegłych sądowych, uwiarygodnia wnioski do jakich w przedmiocie odżywiania powódki biegli sądowi doszli, w opinii sporządzonej na zlecenie sadu. Jasno i przejrzysto problem diety przedstawiła A. K. – biegła z zakresu dietetyki i żywienia człowieka, która wyjaśniła zarówno samą jej istotę, jak też zmianę poglądów co do zalecanego okresu jej stosowania. Aktualnie przyjmuje się, że dieta niskofenyloalaninowa powinna być stosowana nie tylko w wieku dziecięcym ale przez całe życie chorego. Oczywistość tej tezy znajduje odzwierciedlenie w opinii sądowej lekarskiej i w dokumentacji medycznej powódki.

Pozwany w apelacji kwestionuje również wysokość kwoty 2 557, 60 zł ustalonej przez Sąd Okręgowy jako miesięczny koszt opisanej wyżej diety. Zarzut pozwanego nie może odnieść skutku, choć zgodzić się należy z pozwanym, że dieta osoby chorej na fenyloketonurię wymaga indywidualnego określenia, co za tym idzie indywidualnie określa się również wysokość koniecznych na ten cel środków. Należy jednak zauważyć, że globalne określenie „z góry” kwoty koniecznej w przedziale jednego miesiąca zawsze będzie opierało się na pewnym uproszczeniu, zwłaszcza w sytuacji, gdy powódka nie korzysta z porad indywidualnego dietetyka, gdyż jej rodziców nie stać na to. Jak wynika z opinii biegłego sądowego A. K. (k. 244-245) chory na fenyloketonurię musi spożywać również i te produkty, które zawierają fenyloalaninę, zakres ich spożycia jest zmienny, zależny od zawartości enzymu w danym produkcie oraz od aktualnego stanu fenyloalaniny we krwi pacjenta. (...) Stowarzyszenie (...) przedstawiło uśrednione koszty diety dla określonych grup wiekowych. Z tego właśnie opracowania (k. 34) wynika, że koszt specjalistycznej diety dla chorego, który ma więcej niż 13 lat wynosi kwotę ustaloną przez Sąd Okręgowy. Zarówno biegła dietetyk jak i biegli lekarze uznali, że w przypadku powódki kwota ta jest adekwatna do jej potrzeb (ograniczeń) żywieniowych będących pochodną jej stanu zdrowia. Opinia A. K. w tym przedmiocie jest wiarygodna, jeśli weźmie się pod uwagę szczegółowo wskazywane przez tę biegłą ceny poszczególnych artykułów spożywczych. Biegła obrazowo wskazała, że gdyby powódka jadła dziennie tylko trzy produkty z żywności (...) (bagietkę, zupę i budyń) koszt jej dziennego żywienia wynosiłby 53, 85 zł, a miesięcznego 1615 zł. A przecież żywienie powódki w oczywisty sposób jest bogatsze i musi być znacznie bardziej kosztowne. Trzeba pamiętać, że jak wynika z opinii biegłych, to właśnie zaniechanie stosowania specjalistycznej diety prowadzi do pogorszenia się stanu zdrowia powódki, w tym do jej otyłości, na którą cierpi. Uśrednienie kosztów diety było zatem konieczne i usprawiedliwione w świetle treści art. 322 k.p.c. Zarzuty pozwanego w tym przedmiocie nie są uzasadnione.

Nie może też budzić wątpliwości, że zmiana kosztów diety powódki z 720 zł w roku 2000 na 2 557,60 zł w roku 2015 stanowi zmianę stosunków w rozumieniu art. 902 § 2 k.c. Tak znaczne podwyższenie kosztów żywienia nie stanowi li tylko konsekwencji ogólnego wzrostu cen towarów i usług. Pierwszorzędne znaczenie ma, jak się zdaje, zwiększenie podaży produktów (...) na rynku spożywczym – co wynika z opinii biegłego dietetyka.

3/ Renta, należna powódce w związku ze zwiększeniem się jej potrzeb (art. 444 §2 k.c.), powinna obejmować jedynie około 4/5 kosztów jej wyżywienia. Jak bowiem wynika z opinii biegłej dietetyk, dieta niskofenyloalaninowa jest około 5-krotnie droższa, niż dieta zdrowego człowieka. Sąd Okręgowy ujął w świadczeniu zasądzonym na rzecz powódki cały koszt diety specjalistycznej, tym samym również i ten koszt, który powódką ponosiłaby, gdyby była zdrowa. Decyzja Sądu w tym przedmiocie była dopuszczalna w realiach niniejszej sprawy. Powódka, w ramach kwoty dochodzonej tytułem renty, uwzględniła kilka pozycji, stanowiących tzw. zwykłe koszty jej utrzymania, to jest takie, które ponosiłaby również, gdyby była zdrowa a pozwany nie ponosiłby wobec niej odpowiedzialności odszkodowawczej. Jak wynika z uzasadnienia zaskarżonego wyroku są to: 300 zł – tytułem przypadających na powódkę kosztów utrzymania mieszkania, 350 zł – tytułem środków czystości i higieny osobistej. Z pewnością do tychże kosztów należałoby wliczyć również część kwot, które powódka wydatkuje na opiekę stomatologiczną (opieka ta w przypadku powódki, która je dużo słodczy a niektóre zabiegi ma przeprowadzane pod narkoza jest znacząco droższa niż u osoby zdrowej). Powyższe koszty, wraz kwotą 500 zł, jako kosztami wyżywienia osoby zdrowej, dają sumę 1200-1300 zł i zostały uwzględnione w żądaniu pozwu. Koszty te winny zostać uwzględnione rencie zasądzonej na rzecz powódki albowiem w podstawie faktycznej powództwa powódka wskazała również to, że na skutek nierozpoznanej na czas choroby utraciła możliwość zarabkowania. Powódka nie podjęła próby wykazania, jaką kwotę mogłaby uzyskać, gdyby – będąc osobą skutecznie leczoną – pracowała. Nie budzi jednak wątpliwości, że kwota która powódka mogłaby zarabiać, biorąc

pod uwagę jej uwarunkowania rodzinne byłaby wyższa niż płaca minimalna, która w 2015 r. wynosi 1750 zł (Dz.U. 2014, poz. 1220). Zatem swoje zwykłe potrzeby, wyliczone przez Sąd Okręgowy, na kwotę około 1300 zł miesięcznie, powódka mogłaby sama zaspokajać z uzyskiwanego wynagrodzenia za pracę.

Zasądzenie tej kwoty w ogólnej sumie renty na rzecz powódki nie budzi zatem zastrzeżeń na gruncie art. 444§ 2 k.c., nie prowadzi też do naruszenia art. 907 § 2 k.c. Zmiana stosunków polega tu na tym, że wskutek upływu czasu powódka osiągnęła wiek w którym, gdyby była zdrowa, osiągnęłaby dochody z własnej pracy. Początkowy okres renty skapitalizowanej zaskarżonym wyrokiem to czas gdy powódka liczyła 22 lata.

4/ Nie budzą też zastrzeżeń Sądu Apelacyjnego uwzględnione przez Sąd I instancji, w ramach świadczenia rentowego koszty rehabilitacji powódki i to w warunkach jednego rocznie turnusu rehabilitacyjnego, jak też, jak też poprzez ćwiczenia na basenie, czy też jazdę konną. Jak wynika z opinii biegłych CM UJ rehabilitacja tego rodzaju jest dla powódki jak najbardziej wskazana. Choć nie poprawi ona stanu zdrowia powódki, to jednak zapobieże regresowi, zwłaszcza w zakresie funkcji poznawczych, co znacznie poprawi komfort życia chorej. Również koszty opieki, liczone tu jako utracony zarobek matki powódki na kwotę 1300 zł miesięcznie nie budzą zastrzeżeń. Jak wynika z całokształtu materiału dowodowego samodzielne funkcjonowanie powódki jest w zasadzie niemożliwe. Stopień upośledzenia jej funkcji jest znaczący, powódka dla własnego i innych bezpieczeństwa wymaga ścisłego nadzoru. Nie budzi wątpliwości, że matka powódki ofiarnie tę opiekę sprawuje przez szereg lat. To, że dotąd powódka nie domagała pokrycia kosztów takiej opieki nie oznacza, że nie może domagać się ich obecnie. Również i w tej materii doszło do zmiany stosunków, gdyż odeszły inne osoby, które wspierały matkę powódki w opiece nad córką; zmarła babka powódki a brat jej po założeniu własnej rodziny wyprowadził się z domu. Koszty specjalistycznych urządzeń służących do wypieku chleba i ważenia powódka udokumentowała aktualny ich koszt winien obciążać pozwanego w ramach renty za zwiększone potrzeby powódki.

Podsumowując stwierdzić należy, że zarzuty apelacji pozwanego nie mogą odnieść skutku. Wbrew wywiadowi apelującego ustalenia faktyczne Sądu I instancji są prawidłowe. Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił jaki jest aktualny stan zdrowia powódki, jak też jej dodatkowe potrzeby wywołane ciężkim, z winy pozwanego, przebiegiem choroby fenylketonurii. Prawidłowo też zidentyfikował te okoliczności, które stanowiły element istotny z punktu widzenia przesłanki „zmiany stosunków” z art. 907 § 2 k.c. w tym okoliczność uzyskania przez powódkę wieku w którym, jako osoba zdrowa, sama zaspokajałaby swoje zwykłe potrzeby życiowe.

Apelacja pozwanego nie prowadzi do odmiennych wniosków niż te do których doszedł Sąd I instancji. Dlatego też należało oddalić ją, jako bezzasadną, w oparciu o przepis art. 385 k.p.c. O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono, zgodnie z odpowiedzialnością za jego wynik, na zasadzie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 108 § 2 k.p.c.

SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Andrzej Struzik SSO Paweł Czepiel(del.)